

Archeologienota Zellik (Asse) – Noorderlaan 2

Ruth Ferket en Natasja Reyns

Bornem
2021

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Ruth Ferket en Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2021/12.807/127

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	8
2.3	Onderzoeksopdracht	8
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	8
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	13
2.4	Assessmentrapport	13
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	13
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	19
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	26
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	29
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	29
3	Samenvatting	31
4	Bibliografie	32
4.1	Publicaties	32
4.2	Websites	32
5	Bijlagen	33
5.1	Archeologische periodes	33

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

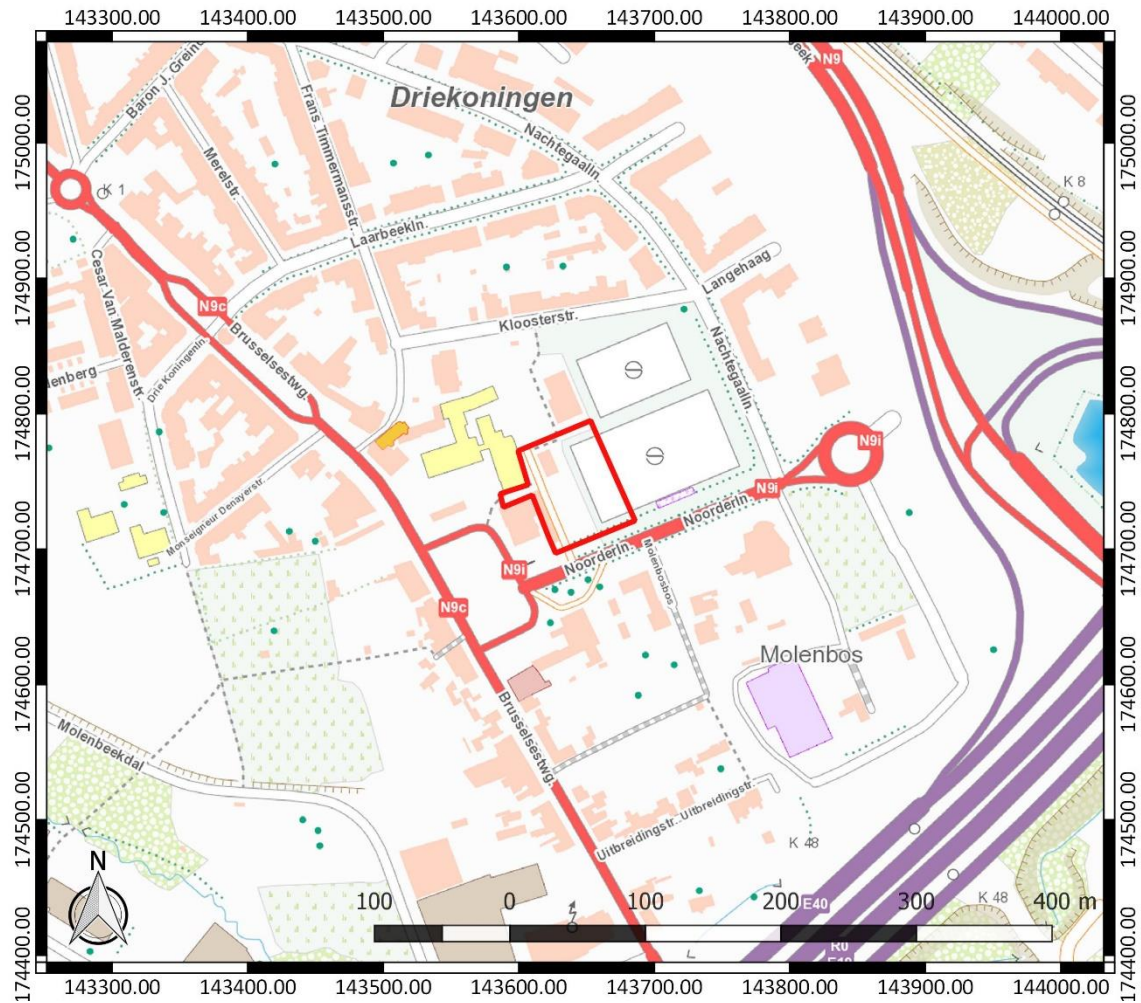
² <https://geo.onroenderfgoed.be>

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Asse, Afdeling 6 (Zellik), sectie C, nummers 163X en 163Y, 170N, 174Z

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 5166 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 04/08/2021 – 10/08/2021

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: binnen het onderzoeksgebied bevinden zich een hoogspanningskabine en enkele kabels en leidingen die plaatselijk een verstoring van het bodemarchief veroorzaakt hebben.

Figuur 3: Aanduiding van de bestaande hoogspanningscabine, kabels en leidingen

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

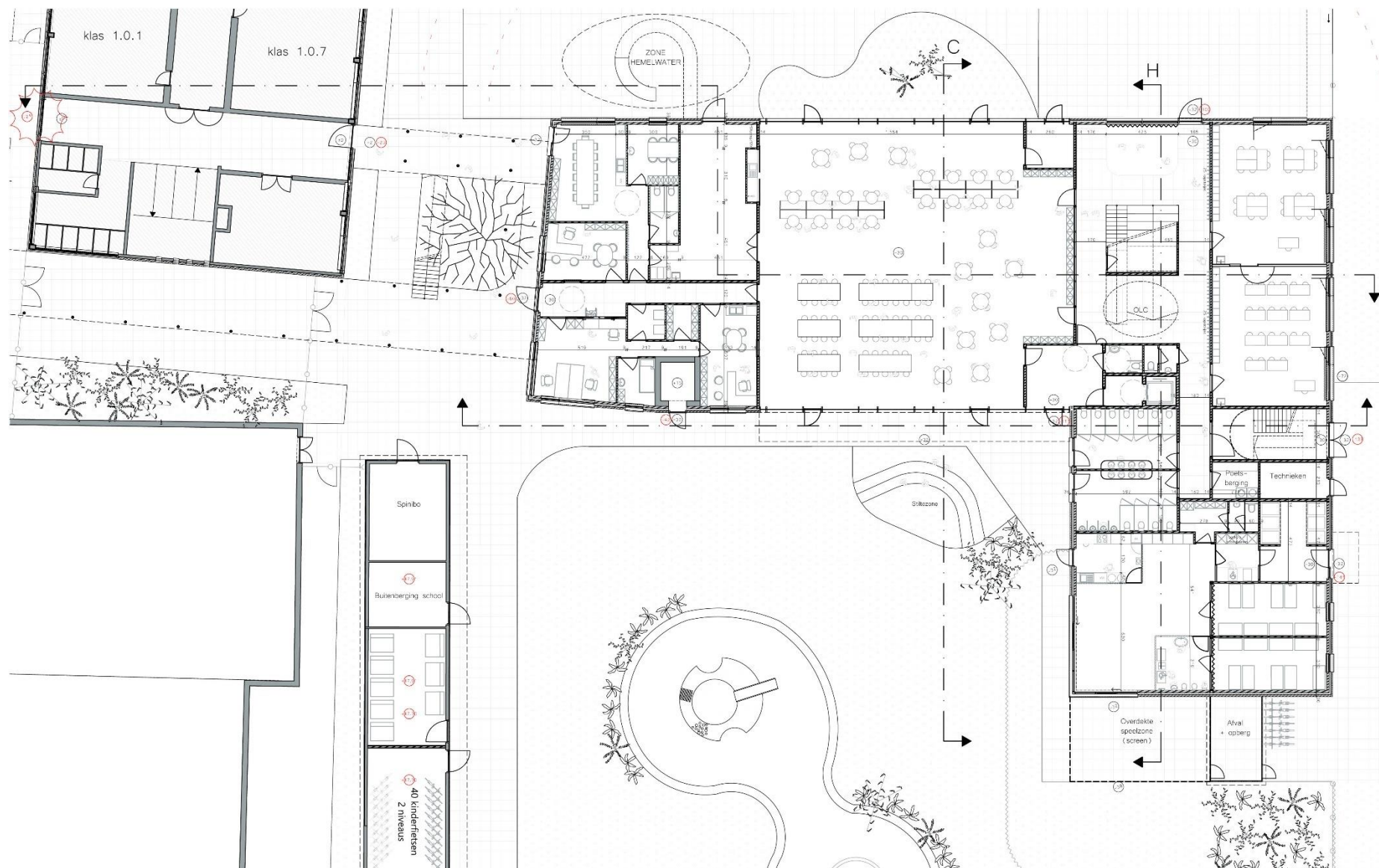
Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

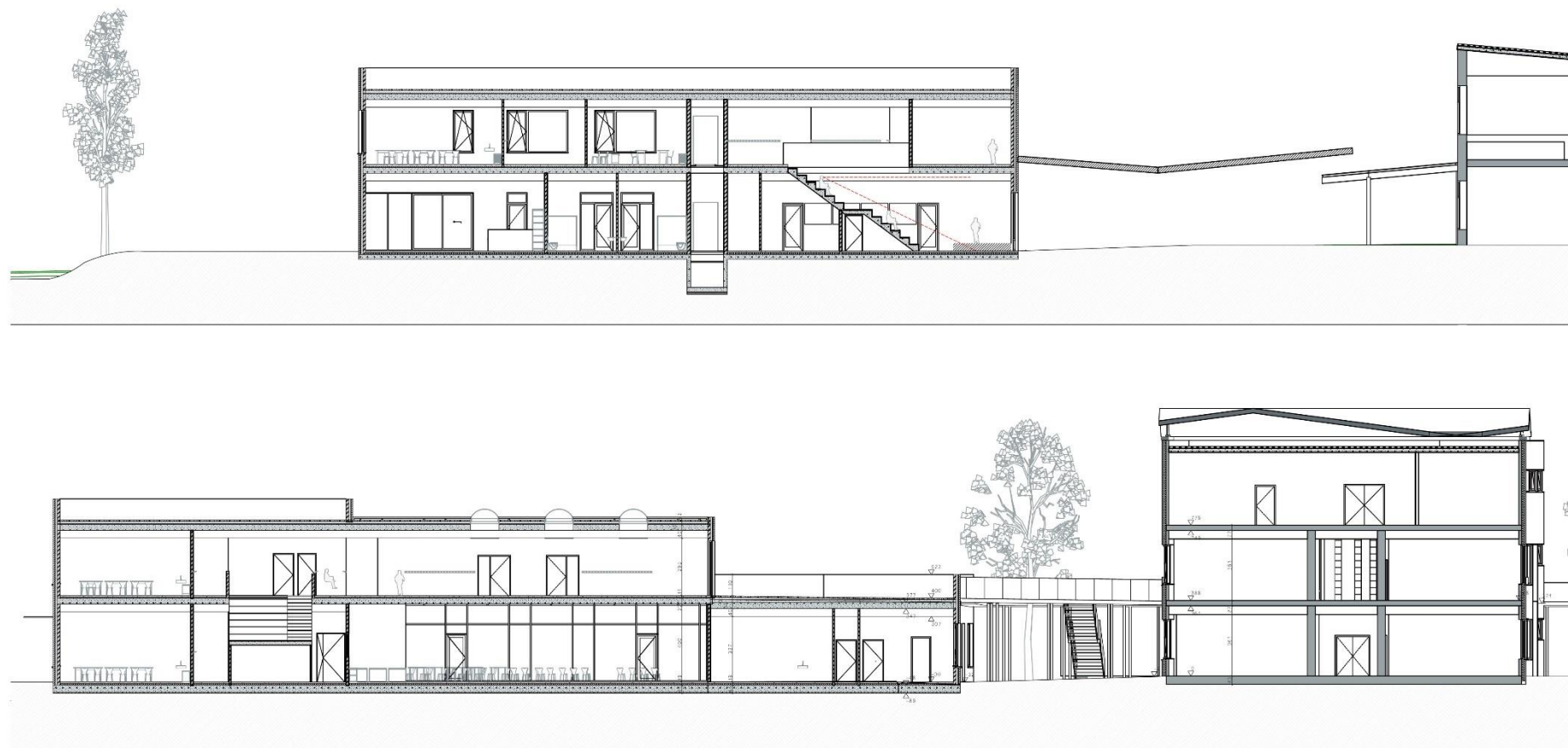
Op het terrein zal een nieuw schoolgebouw opgetrokken worden (Figuur 4). Het gaat om een polyvalente zaal met daarnaast op de eerste verdieping en het gelijkvloers klaslokalen. Tevens zal het gebouw ook ruimte voorzien voor onthaalouders. Hiervoor zal de bestaande bebouwing in het noordwesten van het onderzoeksgebied gesloopt worden. De constructie in het zuidwesten blijft behouden als fietsenberging en berging voor spelmateriaal en afvalmateriaal. Dit gedeelte wordt wel grondig gerenoveerd. Verder wordt er omgevingsaanleg voorzien. In het noorden en het westen van het terrein zullen verhardingen aangelegd worden. Ten zuiden van het gebouw wordt een parkzone met groenaanleg voorzien. In het zuiden en het zuidwesten van het terrein worden fietsenstallingen geplaatst. Als fundering is er momenteel voorzien om paalfunderingen met een vloerplaat uit te voeren.

Figuur 4: Inplantingsplan

Figuur 5: Ontwerpplan gelijkvloers nieuwbouw

Figuur 6: Snede H & K

Figuur 7: Snede C & F

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

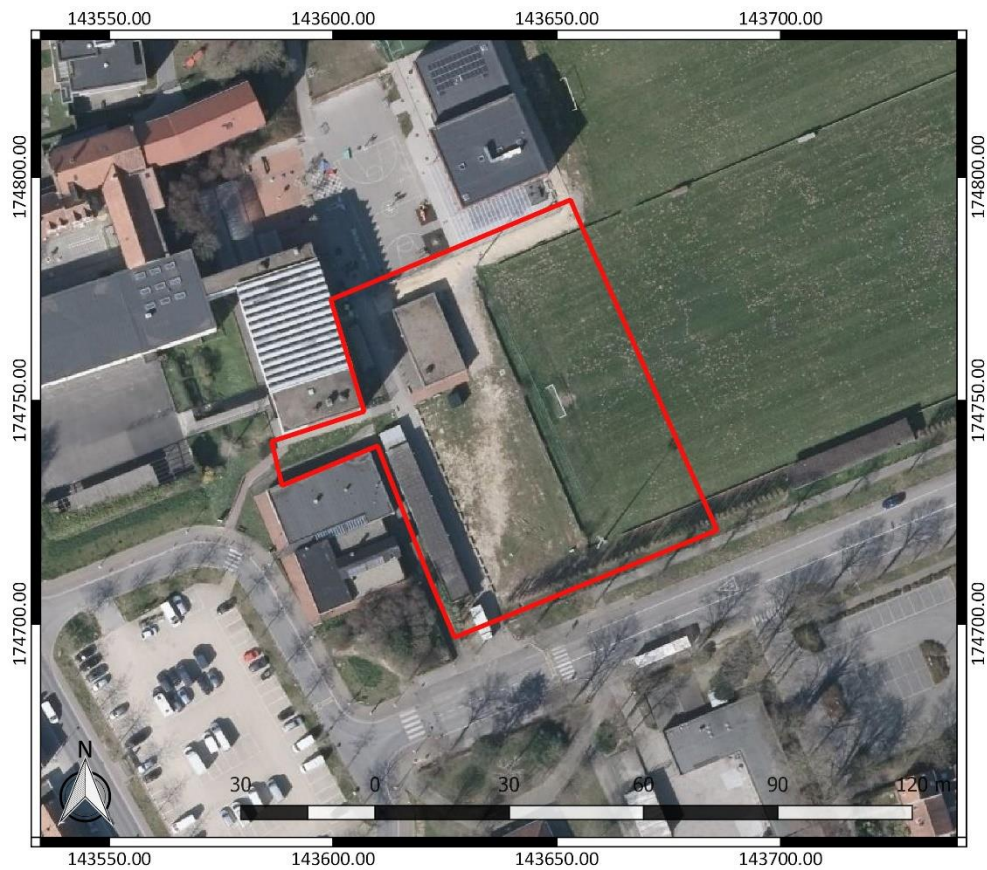
Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

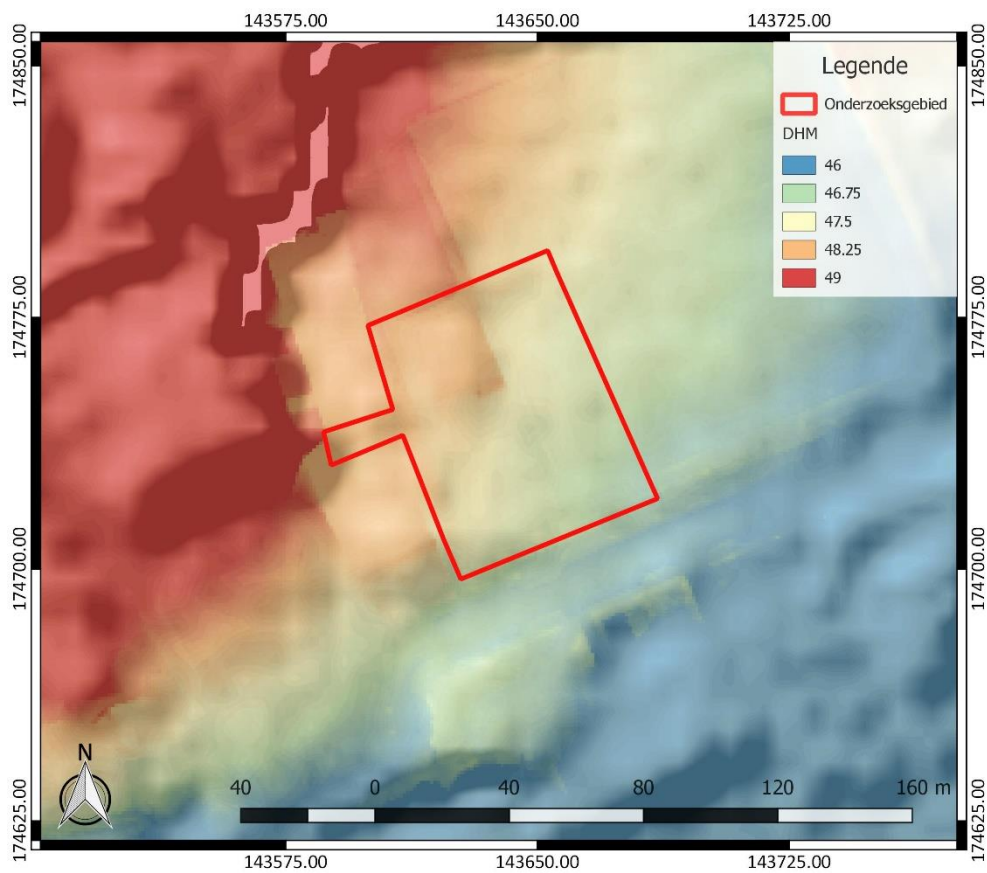
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

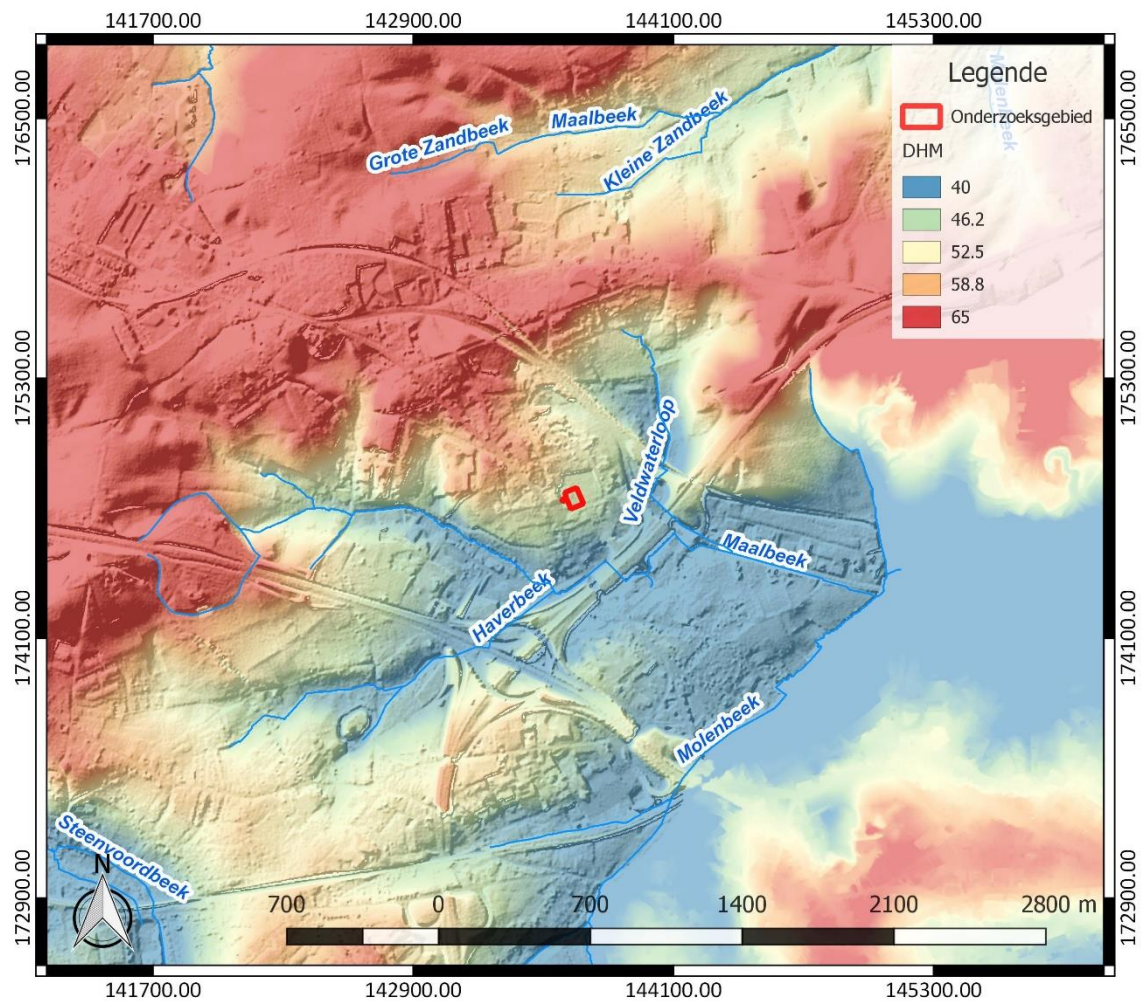
Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuidoosten van het centrum van Zellik. Het terrein wordt langs de zuidelijke zijde begrensd door de Noorderlaan (Figuur 8) en situeert zich verder tussen de Kloosterstraat in het noorden, de Nachtegaallaan in het oosten en de Brusselsesteenweg in het westen. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Hydrografisch behoort het tot het Dijlebekken. Ten oosten van het terrein bevindt zich de Veldwaterloop en ten zuiden stroomt de Maalbeek (Figuur 10). Op grotere afstand ten noorden zijn de Grote Zandbeek, Maalbeek en Kleine Zandbeek weergegeven. De Molenbeek en de Haverbeek stromen respectievelijk op enige afstand ten zuidoosten en ten zuidwesten.

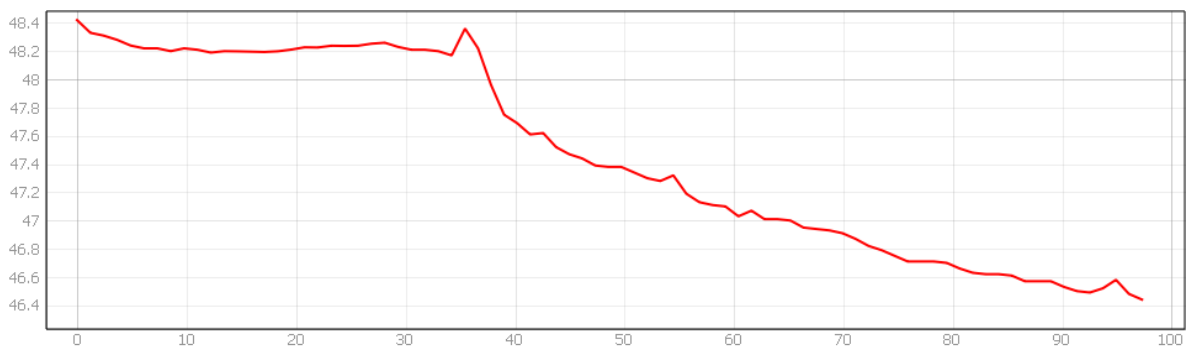
Figuur 8: Luchtfoto van 2020 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 9: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 10: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

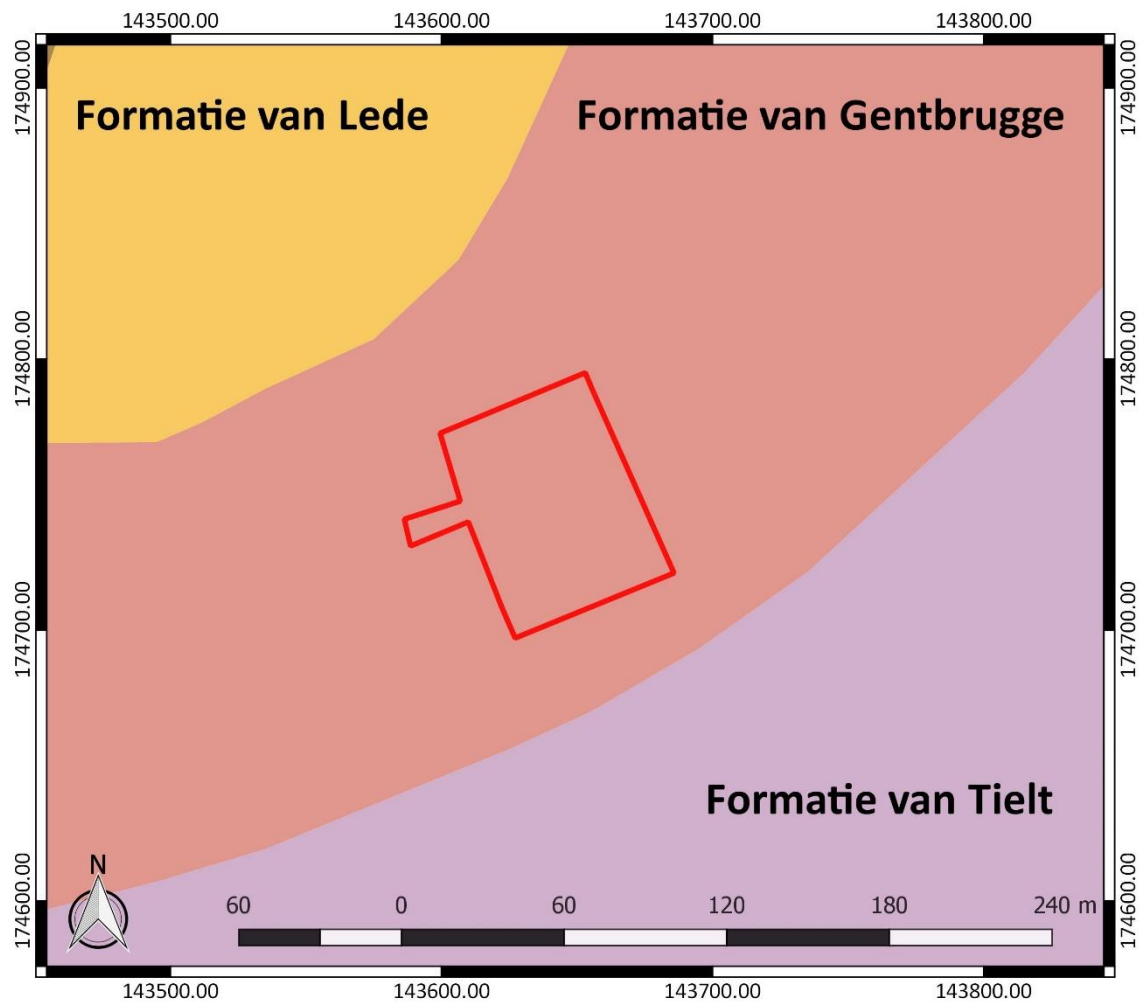

Figuur 11: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Zellik tot het glooiend landschap van het Pajottenland, dat zich uitstrekt langs de linkerflank van de Zennevallei. In dit gebied is het laagste punt (ca. 10 m TAW) gelegen in de Dendervallei. Grotere hoogtes worden bereikt op geïsoleerde heuveltoppen die lokaal voorkomen. Het landschap van Zellik is heuvelachtig.³ Het onderzoeksgebied ligt aan de voet van een heuvel, die afhelt in de richting van de Maalbeek (Figuur 10). Het terrein kent een hoogte van 46,4 tot 48,4 m

³ Schroyen 2003, 4; Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zellik [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14621> (Geraadpleegd op 05-08-2021)

TAW (Figuur 11). De hoogste punten situeren zich in het noordwesten van het terrein. Het reliëf daalt sterk in zuidoostelijke richting (Figuur 9). Op korte afstand ten noorden en ten westen van het onderzoeksgebied is een abrupt reliëfverschil op te merken. Verder valt op dat het onderzoeksgebied opvallend vlak is, ten opzichte van zijn omgeving. Dit lijkt aan te geven dat het onderzoeksgebied in het verleden minstens deels afgegraven werd.

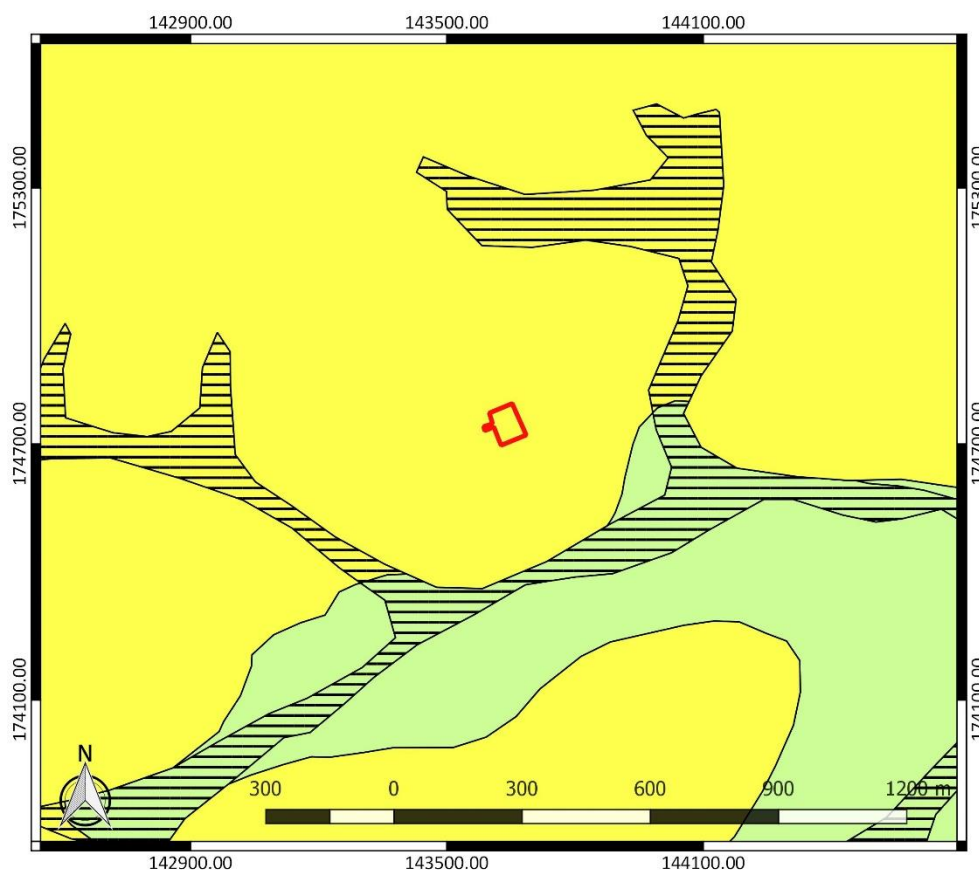

Figuur 12: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

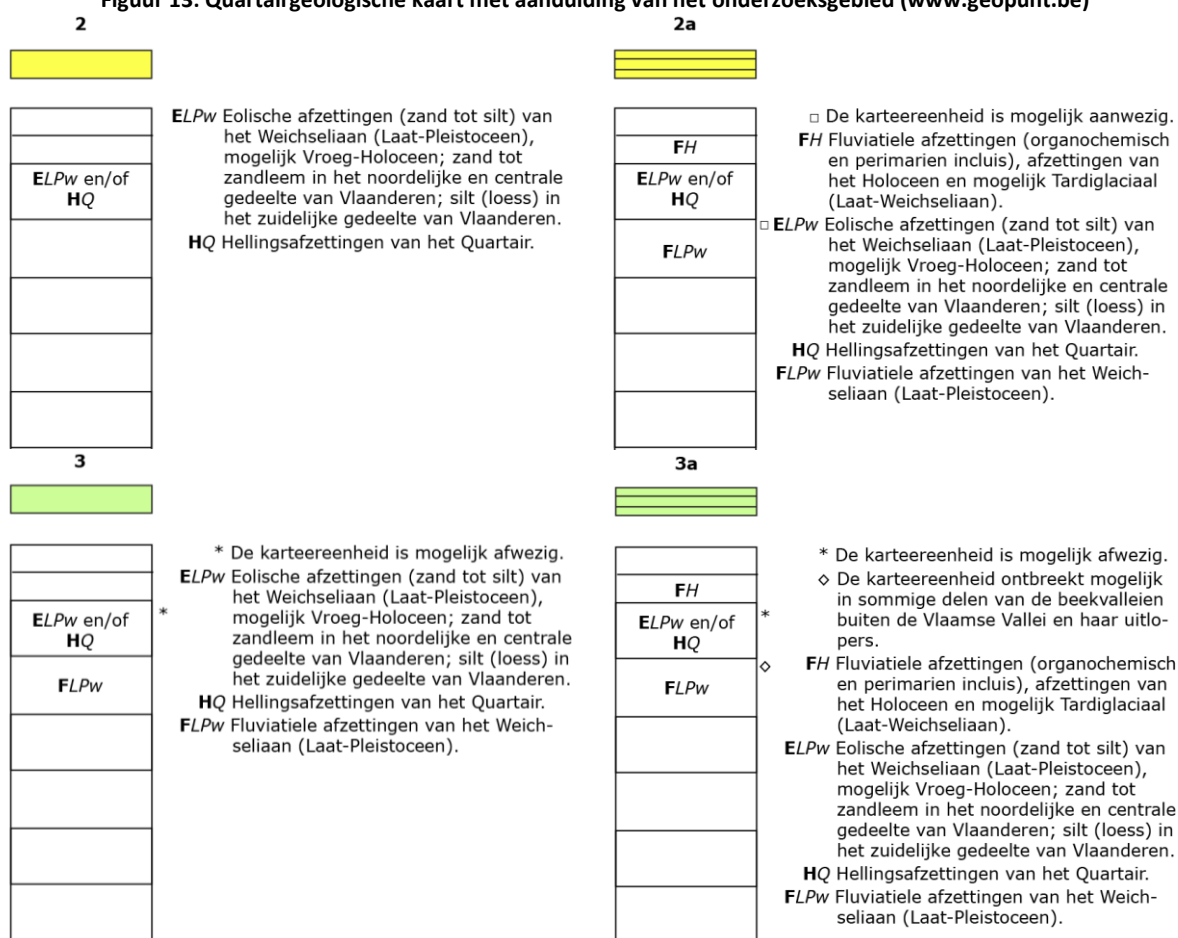
De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 12) bestaat uit de Formatie van Gentbrugge. Deze formatie wordt gekenmerkt door grijsgroen fijn zand, dat glauconiethoudend is, overgaand in zandhoudende klei tot donkergrijze klei, die plaatselijk zandsteenbanken (veldsteen) bevat.⁴ De quartairgeologische kaart (Figuur 13) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

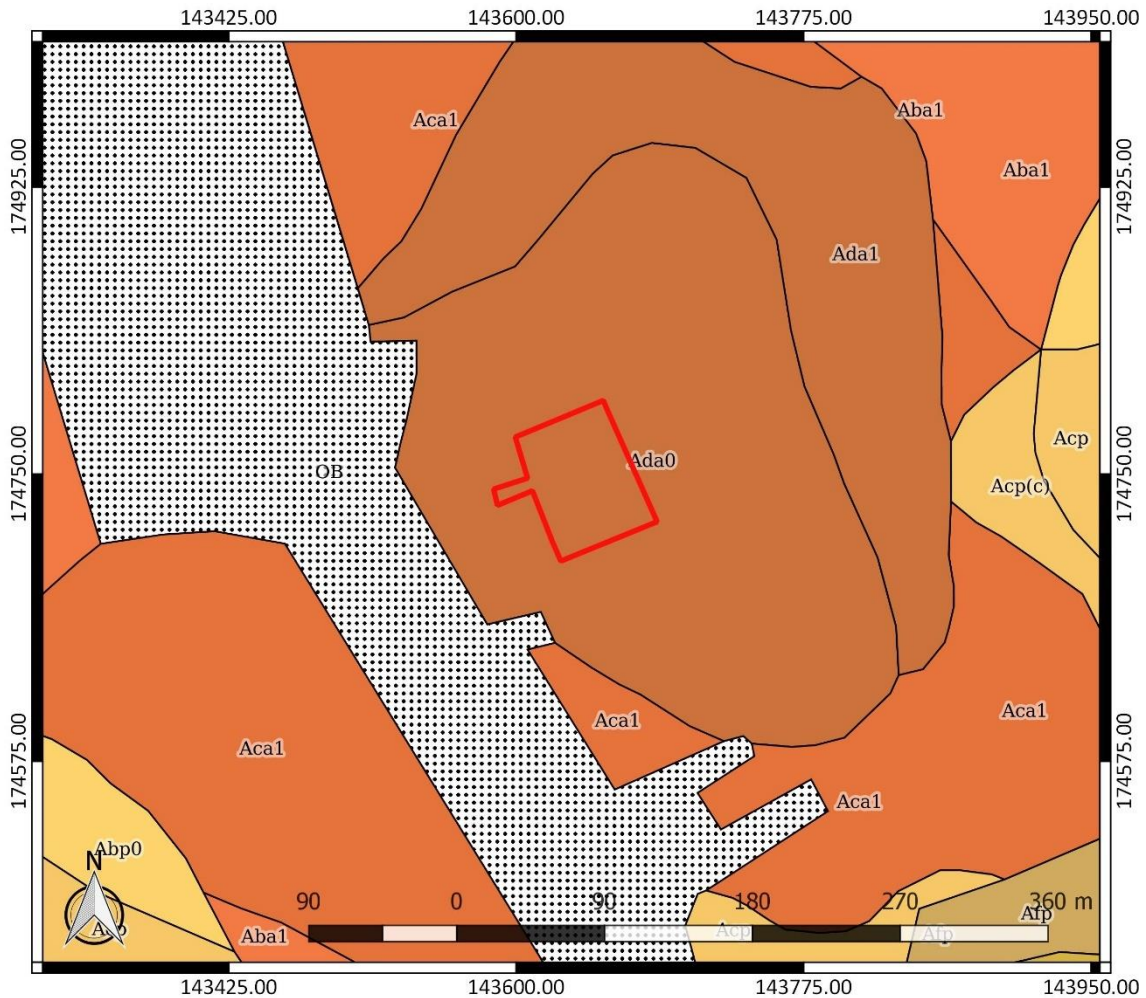

Figuur 13: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 14: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

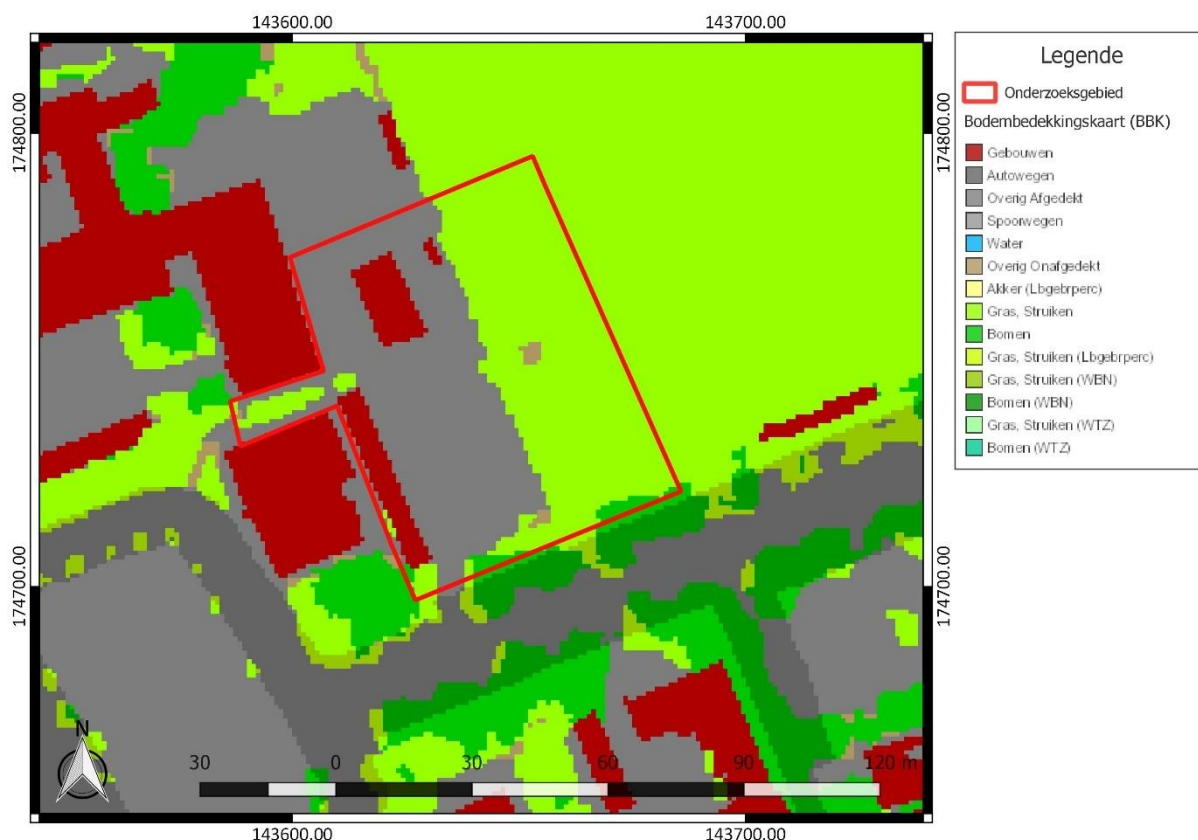
De bodemkaart (Figuur 15) toont dat in het onderzoeksgebied een matig natte leembodem met textuur B horizont en een dikke A horizont van meer dan 40 cm (Ada0) te verwachten is. Rondom het onderzoeksgebied evolueert de bodem naar een matig natte (Ada1) en een matig droge (Aca1) leembodem met textuur B horizont en een dunne A horizont van minder dan 40 cm.⁶

Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de bodemgebruikskaart zijn in het westen van het terrein gebouwen en verhardingen te bemerken. In het oosten en het zuiden van het onderzoeksgebied zijn gras, struiken en bomen weergegeven. (Figuur 16). Dit beeld komt grotendeels overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 8). Een deel van de verhardingen lijkt inmiddels opgebroken te zijn.

⁶ Louis 1957, 34-35

Figuur 16: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

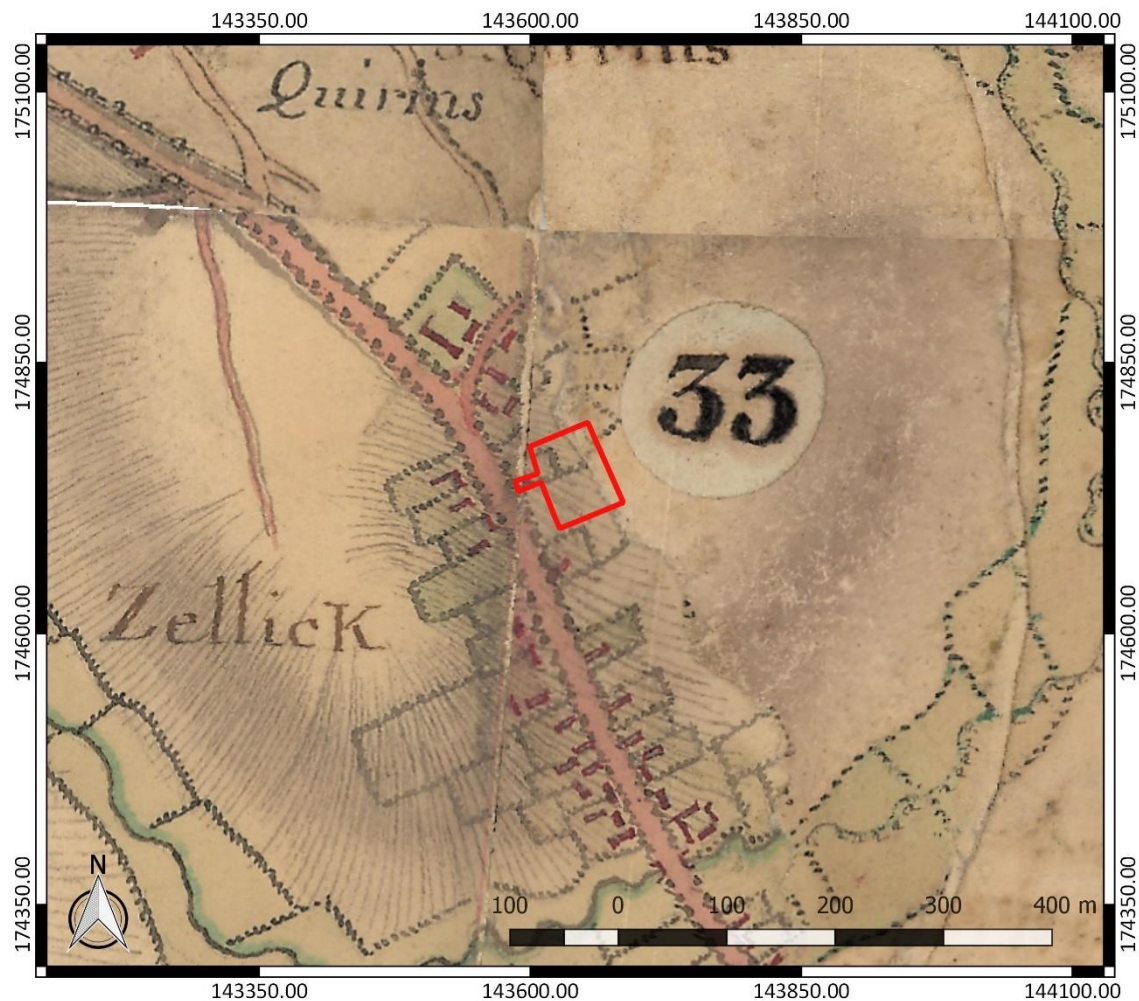
Zellik werd voor het eerst vermeld in het jaar 974 als “Sethleca”. De naam zou een Gallo-Romeinse oorsprong hebben en een verwijzing zijn naar Setilius, de oudste bezitter van de nederzetting Setiliacum. Deze nederzetting, die op een hoogte gelegen was, ontwikkelde zich later tot Op-Zellik (het huidige dorpscentrum). Het lager en verder ten noordwesten gelegen Neer-Zellik komt voort uit de Frankische nederzetting Bettegem (Bettingaheim) en gaat terug tot het einde van de 4de eeuw. Zellik kwam vermoedelijk in de 8ste of het begin van de 9de eeuw volledig in het bezit van de Gentse Sint-Baafsabdij. Op het einde van de 10de eeuw of in de loop van de 11de eeuw moest de abdij echter een groot deel van haar bezittingen afstaan. In de 12de eeuw kwam twee derden van Zellik in handen van de abdij van Affligem. Het ging voornamelijk om bezittingen in Neer-Zellik. Twee nederzettingen te Op-Zellik en te Bettegem bleven in het bezit van Sint-Baafs, maar werden nadien opgesplitst.⁷

Zellik behoorde tot de meierij Merchtem en stond samen met Kobbegem onder de hertogelijke schepenbank van Jette. In het jaar 1559 kreeg Viglius, proost van Sint-Baafs, de drie rechtsgraden. Belangrijk voor de ontwikkeling van Zellik was de ligging aan een oude verbindingsweg tussen Brussel en Gent, de huidige Brusselsesteenweg, één van de belangrijkste verbindingswegen tussen Vlaanderen en Brabant. De oorspronkelijk aarden weg liep in het verleden langs de kerk. In de 18de eeuw werd de baan rechtgetrokken en gekasseid. Hierdoor kwam het dorpscentrum ten zuiden ervan te liggen en werd het grotendeels verlaten. Het dorp ontwikkelde zich verder langs de nieuwe

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zellik [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14621> (Geraadpleegd op 05-08-2021)

steenweg, waar meerdere afspanningen werden opgericht en waar verschillende ambachtslui zich vestigden.⁸

De parochie van Zellik, die waarschijnlijk ontstaan is uit een villakerk, gaat terug tot het midden van de 9de eeuw. Vermoedelijk richtte de abdij van Sint-Baafs hier een kleine bidplaats op, toegewijd aan Sint-Bavo. In 974 was er al een kerk aanwezig. Ondanks dat de abdij van Affligem inmiddels het grootste deel van Zellik in handen had, werd het patronaatsrecht van de parochiekerk, die zich in Op-Zellik bevond, en haar dochterparochie Sint-Quirijn in Neer-Zellik, vanaf 1107 of 1108 toegekend aan de abdij van Sint-Baafs. Deze abdij behield dit recht tot de Franse Revolutie. De parochie was tot de 13de of 14de eeuw veel uitgestrekter dan de huidige parochie en omvatte een aanzienlijk deel van de huidige gemeente Groot-Bijgaarden.⁹

Figuur 17: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zellik [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14621> (Geraadpleegd op 05-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Brusselsesteenweg (Zellik) [online] <https://id.erfgoed.net/themas/8753> (Geraadpleegd op 05-08-2021)

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zellik [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14621> (Geraadpleegd op 05-08-2021)

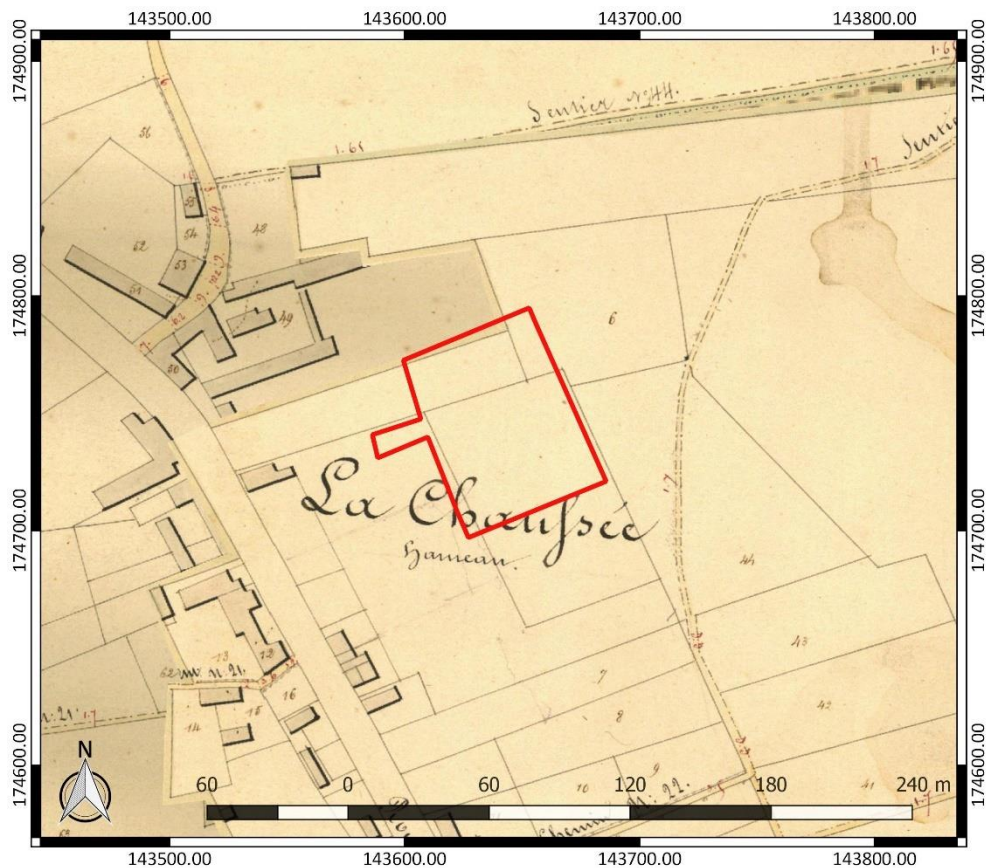
Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), bevindt het onderzoeksgebied zich ten oosten van de rechtgetrokken Brusselsesteenweg (Figuur 17). Het terrein is onbebouwd. Langs de steenweg is wel al heel wat bebouwing te bemerken. Het nieuwe dorpscentrum van Zellik ontwikkelde zich langs deze weg. Het oude dorpscentrum ligt op grotere afstand ten noordwesten. Ten oosten en ten zuiden van het terrein zijn de valleien van de Veldwaterloop en van de Maalbeek weergegeven.

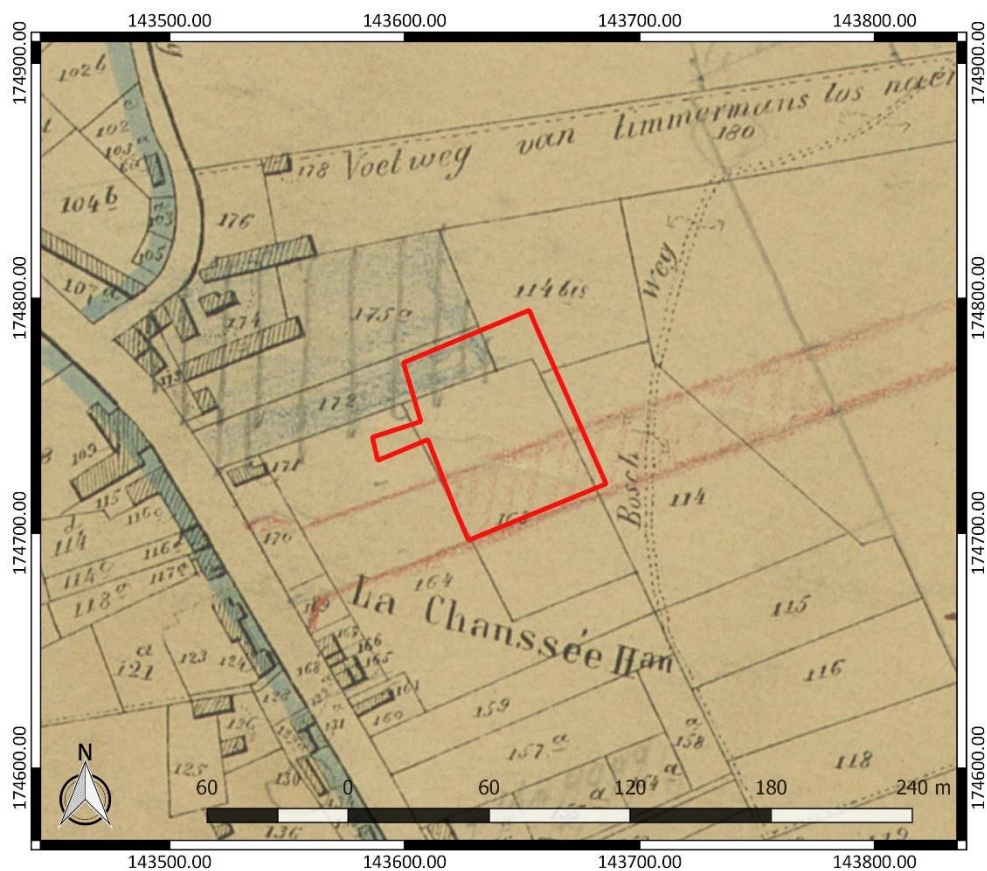
Figuur 18: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), toont dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 18). Op korte afstand ten noorden en ten oosten zijn graslanden afgebeeld.

Op de Atlas der Buurtwegen uit 1841 (Figuur 19) is het onderzoeksgebied nog steeds onbebouwd. Het terrein was vermoedelijk nog steeds in gebruik als akkerland. Het projectgebied situeert zich langs de Brusselsesteenweg. Ten oosten loopt een voetweg. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld weer (Figuur 20).

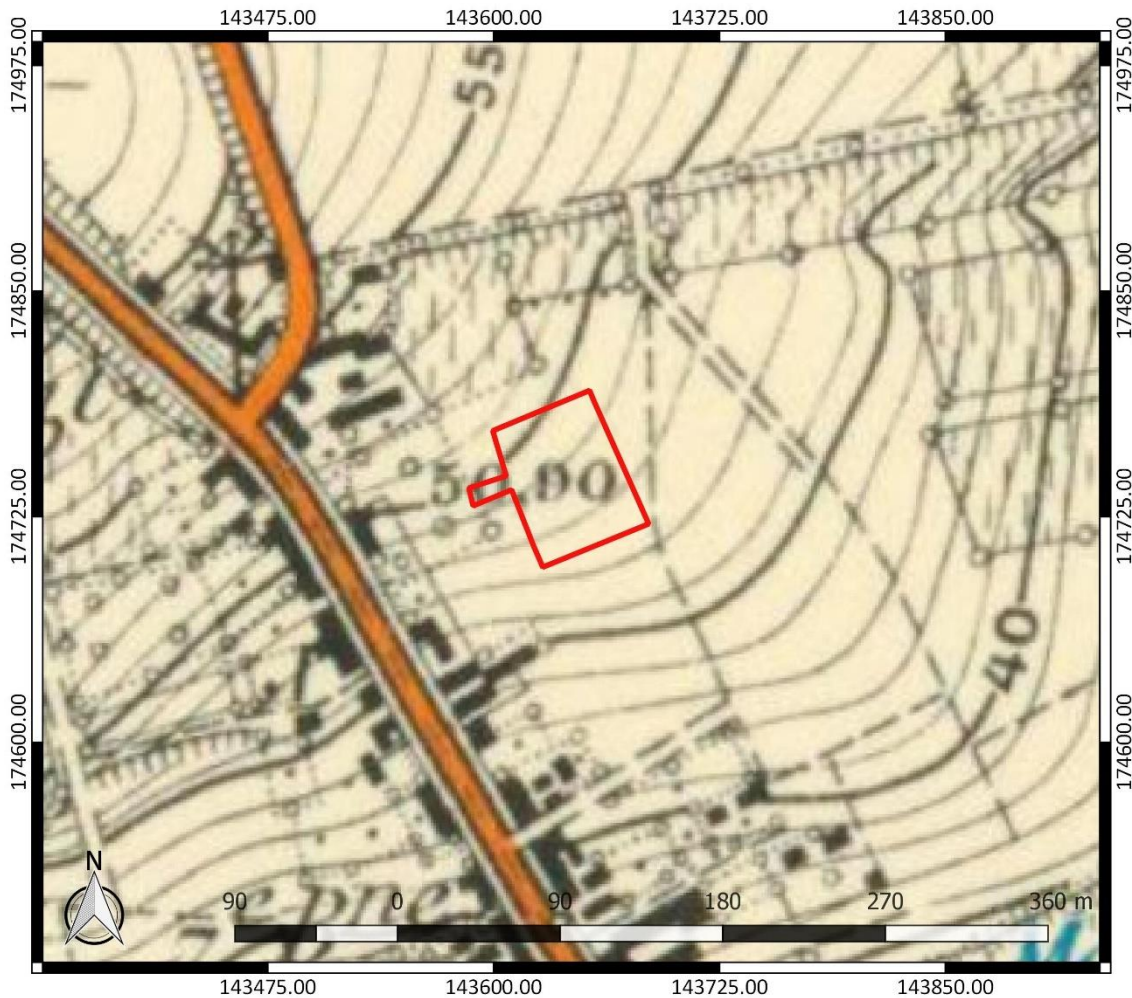

Figuur 19: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

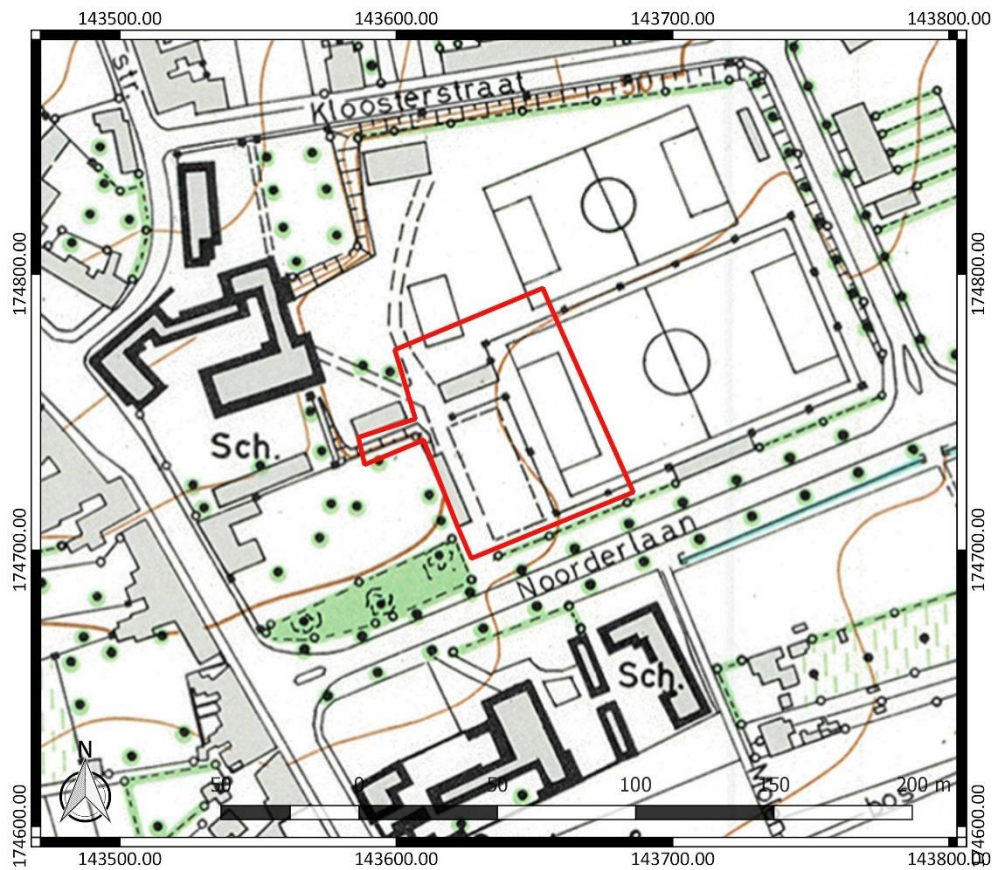
Figuur 20: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op een topografische kaart uit 1924 (Figuur 21) is het onderzoeksgebied nog steeds in een onbebouwde zone gelegen en in gebruik als akkerland. We kunnen van de kaart afleiden dat het terrein oorspronkelijk op een hoogte lag tussen 47,5 en 51 m. Vandaag is dat op een hoogte een hoogte van 46,4 tot 48,4 m. Dit betekent dat het terrein in het verleden 1 tot 2 m afgegraven is.

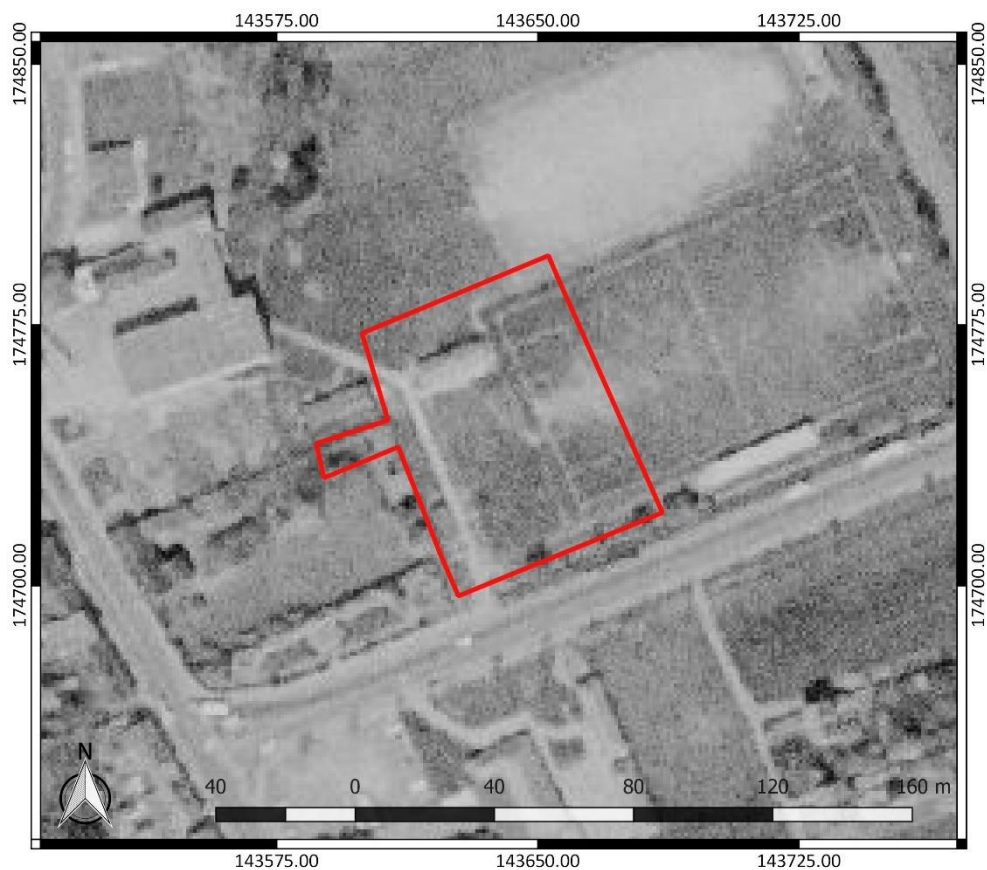

Figuur 21: Topografische kaart uit 1924 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Een topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw uit 1950-1970 toont dat het wegennet en de bebouwing in de omgeving uitgebreid zijn (Figuur 22). De Noorderlaan, Kloosterstraat en Nachtegaallaan zijn aangelegd en in de zone tussen deze straten zijn schoolgebouwen en sportvelden verschenen. Ook binnen het onderzoeksgebied is voor het eerst bebouwing te bemerken. Het gaat om twee gebouwen in het westelijke deel van het terrein: een gebouw langs en parallel aan de westelijke rand van het terrein en een haaks georiënteerd gebouw ten noordoosten ervan. Het oostelijke deel van het terrein maakt deel uit van een voetbalveld. Langs grote delen van het perceel zijn steilranden aangegeven. We kunnen hieruit besluiten dat het terrein in het verleden genivelleerd werd in functie van de sportvelden. Het referentieniveau dat daarvoor genomen is, is dat van de Noorderlaan ten zuiden. Het valt op dat de hoogtelijnen die nu aangegeven worden binnen het onderzoeksgebied sterk afwijken van het verloop van de hoogtelijnen op de topografische kaart van 1924.

Figuur 22: Topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 23: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 24: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 23) toont een gelijkaardige situatie als de topografische kaart uit 1950-1970, met bebouwing ter hoogte van de westelijke terreinhelft. In het westen van het terrein is ook een verhard pad aanwezig. Verder wordt het onderzoeksgebied grotendeels door gras ingenomen. In het oosten is nog steeds een voetbalveld aanwezig. Op een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 24) is er geen bebouwing meer te bemerken langs de westelijke rand van het terrein. Het tweede gebouw, in het noorden van de westelijke terreinhelft, is wel nog steeds aanwezig. Het verharde pad in het westen van het terrein is verbreed. In de rest van het terrein is nog steeds gras aanwezig.

Op een luchtfoto uit 2000-2003 (Figuur 25) is te zien dat de eerdere bebouwing afgebroken is en vervangen is door de huidige bebouwing. De westelijke terreinhelft is verhard. Het oostelijke deel van het projectgebied is nog steeds in gebruik als voetbalveld. Een recente luchtfoto (Figuur 8) toont dat een deel van de verharding in het westen van het terrein inmiddels afgebroken is. Verder komt het beeld op deze luchtfoto overeen met het beeld dat we zien op de luchtfoto uit 2000-2003.

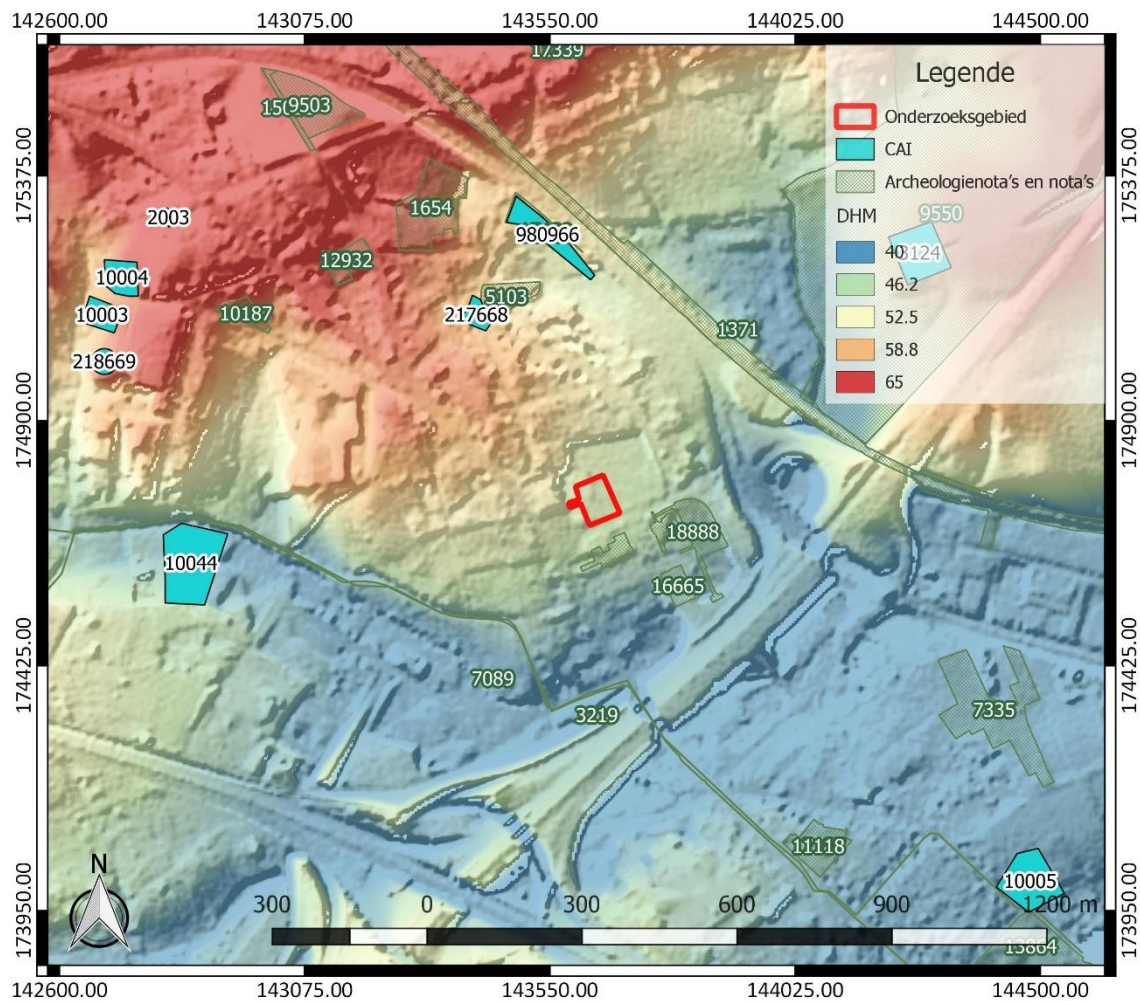
Figuur 25: Luchtfoto uit 2000-2003 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 26). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Ter hoogte van het Molenbos, op korte afstand ten zuidoosten van het onderzoeksgebied, vond een proefsleuvenonderzoek plaats (ID 18888). Hierbij werd enkel een beperkt aantal sporen uit de nieuwste tijd aangesneden. De geregistreerde sporen bestaan concreet uit een paalspoor of kuil, een verstoring en natuurlijke sporen. Het onderzoek leverde geen vondsten op. Er bleek geen waardevolle archeologische vindplaats aanwezig te zijn. Twee zones ten westen van het onderzochte gebied moeten wel nog onderzocht worden.¹⁰

¹⁰ Ferket *et al.* 2021, 61-62

Figuur 26: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

De meest nabijgelegen CAL-locaties in de omgeving bevinden zich al op een afstand van ca. 400 tot 500 m van het onderzoeksgebied. De Sint-Quirinskapel (CAI ID 217668), die zich ten noordnoordwesten bevindt, gaat terug tot de vroege middeleeuwen en is te zien op de Villaretk kaart. De oudste kapel ontstond vermoedelijk uit een 9de-eeuws villakerkje van de villa Nether-Sellica. De keuze van de patroonheilige Sint-Quirinus, beschermheilige der veroordeelden, wijst vermoedelijk op de nabijheid van een openbare executieplaats. Het toponiem Galgenberg zou daarnaar verwijzen. De parochie kwam als dochterparochie van de Sint-Bavoparochie in 1107 of 1108 onder het patronaat van de Sint-Baafsabdij van Gent te staan. Tijdens de vroege middeleeuwen ontwikkelde de kapel zich tot een bedevaartsoord waar Sint-Quirinus werd aanbeden voor oog- en oorziekten en zieke kinderen. De kapel werd meermaals verwoest en heropgebouwd. Dit gebeurde onder meer in 1432, in 1516 en in 1798. In 1946 werd de bouwvallig geworden kapel gesloopt. De huidige kapel werd gebouwd in 1962.¹¹

¹¹Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Quirinuskapel [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/217668> (Geraadpleegd op 09-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Quirinuskapel van 1962 [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76847> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

In de Frans Timmermansstraat (CAI ID 980966), ten noorden van het onderzoeksgebied, werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Er werden geen sporen aangetroffen en er werd een diep verstoorde bodem vastgesteld.¹²

In de ruimere omgeving zijn er nog resten uit de middeleeuwen aanwezig. Ten noordoosten bevindt zich 't Hooghof (CAI ID 3124), ook gekend als het Hof te Zellik, Groot Hof te Zellik en het Hof te Nederzellik. Deze vierkantshoeve gaat terug tot het begin van de 12de eeuw (volle middeleeuwen). De eerste vermelding dateert uit 1148. De hoeve was oorspronkelijk in het bezit van de abdij van Affligem. De naam van de hoeve verwijst naar de ligging op een steile hoogte. Het hof werd volledig verwoest door een brand in 1794, maar werd kort daarna heropgebouwd. Het huidige gebouwenbestand klimt gedeeltelijk op tot de heropbouw van het einde van de 18de eeuw. Het complex werd uitgebreid in het midden van de 19de eeuw en opnieuw rond de eeuwwisseling.¹³

Tijdens de late middeleeuwen waren in de omgeving enkele hoeves te vinden. Ter hoogte van CAI ID 10004, ten westnoordwesten, bevond zich een vierkantshoeve: het Kleinhof of Hof ten Borre.¹⁴ Ten zuiden van het Kleinhof lag het Hof te Op-Zellik of Nieuwhof (CAI ID 10003).¹⁵ Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied situeerde zich het Hof te Overjette (CAI ID 10005), dat voor het eerst vermeld werd in 1377. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is de hoeve vermeld als "Cense Overieth". De hoeve is inmiddels verdwenen.¹⁶ Ook het verdwenen en ten westzuidwesten gesitueerde Hof te Nieuwenhove (CAI ID 10044) was een hoeve uit de late middeleeuwen. Deze hoeve was eigendom van de Sint-Baafsabdij.¹⁷

Verder zijn er nog resten uit de nieuwe en de nieuwste tijd aanwezig in de omgeving. Ter hoogte van CAI ID 2003, ten noordwesten van het onderzoeksgebied, is een munt uit 1753 aangetroffen.¹⁸ In de Frans Thirrystraat, tevens ten noordwesten van het onderzoeksterrein, werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (ID 18301). Tijdens dit onderzoek kwamen paalkuilen, kuilen, ploegsporen, verstoringen en enkele funderingsresten aan het licht. De aangetroffen sporen worden over het algemeen in de nieuwe en/of nieuwste tijd geplaatst. De funderingsresten zijn afkomstig van een gebouw dat hooguit teruggaat tot het einde van de 19de eeuw. Het gebouw bleef hier aanwezig tot op het einde van de 20de eeuw. Er werd tijdens het onderzoek slechts één vondst ingezameld. Het gaat om een vondst uit de nieuwe tijd.¹⁹

Tot slot is er nog een cartografische indicator uit de nieuwste tijd aanwezig in de omgeving. Het gaat om de zogenaamde Galgenberg (CAI ID 218669), een heuvel die op de Vandermaelenkaart (1846-

¹²Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Frans Timmermansstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980966> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

¹³Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: 't Hooghof [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/3124> (Geraadpleegd op 09-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Abdijhoeve 't Hooghof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76852> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

¹⁴Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kleinhof [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/10004> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hof te Op-Zellik [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/10003> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hof te Overjette [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/10005> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

¹⁷Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hof te Nieuwenhove [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/10044> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Bavostraat 7 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/2003> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

¹⁹ Coremans/Heirbaut 2021, 45-46

1854) ten westnoordwesten van het onderzoeksgebied is weergegeven. De heuvel is nog steeds te zien op de DTM-kaart. Op deze CAI-locatie bevindt zich tegenwoordig een burgerhuis uit 1875.²⁰

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die hierboven niet besproken werden, bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het archeologisch potentieel van het terrein slechts laag is. Het terrein is gelegen op een helling die afhelt naar de vallei van de Haverbeek en de Veldwaterloop en op iets grotere afstand de Maalbeek. Historische kaarten geven aan dat het terrein in de 18de eeuw in gebruik was als akkerland. Het bleef lange tijd onbebouwd. In de periode 1950-1970 worden op het terrein sportvelden aangelegd. In functie daarvan wordt het terrein sterk genivelleerd, met een hoogteverschil van 1 tot 2 m tot gevolg. Deze werken hebben een dermate ernstige impact op het bodemarchief gehad dat we niet verwachten binnen het onderzoeksgebied nog relevante archeologische resten aan te kunnen treffen. De nivelleringswerken werden later trouwens nog gevolgd door nieuwe, bijkomende bodemingrepen.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande bebouwing in het noordwesten van het terrein, de oprichting van een nieuw schoolgebouw en de renovatie van een gebouw in het zuidwesten van het terrein. Daarnaast wordt ook bijhorende omgevingsaanleg gepland. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is. De bijkomende negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief is echter gering, aangezien het terrein in het verleden afgegraven blijkt.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied geen archeologisch potentieel meer kent. Het terrein is gelegen op een sterke helling die afhelt naar de vallei van de Haverbeek en de Veldwaterloop en op iets grotere afstand de Maalbeek. Historische kaarten geven aan dat het terrein in de 18de eeuw in gebruik was als akkerland. In de periode 1950-1970 werden op het terrein sportvelden aangelegd. In functie daarvan werd het terrein ook sterk genivelleerd. Referentie daarbij was de Noorderlaan die ten zuiden van het onderzoeksgebied ligt. De nivelleringswerken hadden een hoogteverschil van 1 tot 2 m tot gevolg.

We kunnen dan ook besluit dat de werken een dermate ernstige impact op het bodemarchief gehad hebben dat we niet verwachten binnen het onderzoeksgebied nog relevante archeologische resten

²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Galgenberg [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/218669> (Geraadpleegd op 09-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Burgerhuis [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76854> (Geraadpleegd op 09-08-2021)

aan te kunnen treffen. De nivelleringswerken werden later trouwens nog gevolgd door nieuwe, bijkomende bodemingrepen. Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen we besluiten dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van de uitvoering van bijkomend vooronderzoek op het terrein slechts gering is. Te gering om de kosten ervan te verantwoorden. Daarom worden in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied geen archeologisch potentieel meer kent. Het terrein is gelegen op een sterke helling die afhelt naar de vallei van de Haverbeek en de Veldwaterloop en op iets grotere afstand de Maalbeek. Historische kaarten geven aan dat het terrein in de 18de eeuw in gebruik was als akkerland. In de periode 1950-1970 werden op het terrein sportvelden aangelegd. In functie daarvan werd het terrein ook sterk genivelleerd. Referentie daarbij was de Noorderlaan die ten zuiden van het onderzoeksgebied ligt. De nivelleringswerken hadden een hoogteverschil van 1 tot 2 m tot gevolg.

We kunnen dan ook besluit dat de werken een dermate ernstige impact op het bodemarchief gehad hebben dat we niet verwachten binnen het onderzoeksgebied nog relevante archeologische resten aan te kunnen treffen. De nivelleringswerken werden later trouwens nog gevolgd door nieuwe, bijkomende bodemingrepen. Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen we besluiten dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van de uitvoering van bijkomend vooronderzoek op het terrein slechts gering is. Te gering om de kosten ervan te verantwoorden. Daarom worden in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Coremans, L./E.N.A. Heirbaut, 2021: *Vooronderzoek aan de Frans Thirrystraat te Zellik. Nota (deel I)*, Halle-Zoersel (LAREs-rapport 433).

Ferket, R./J. Van Buggenhout/N. Reynders/J. Kennis, 2021: *Archeologienota Zellik (Asse) – Molenbos. Vrijetijdscentrum*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 1172).

Louis, A., 1957: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Anderlecht 87 E*, Gent.

Schroyen, K., 2003: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2021)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2021)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2021)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2021)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2021)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2021)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

